

NYA

Lagerblad

SKB

NR 1
2019

I Östhammar finns jobb!

Brett samarbete ska
locka arbetskraft
till kommunen.

Matilda Svenssons känsla för Svalbard

Kände en stark längtan till polarvidderna.
Matilda pluggade och forskade tre år i arktisk
köld med isbjörnar runt knuten.

Stadsloppet 40 år:
Sex kilometer charm. Sid 14

Östhammar på hugget.
SM-final i gäddfiske. Sid 15

Ryssen kommer!
Utställning om skräcken 1719. Sid 16

Jag har alltid velat åka norrut, till Arktis och särskilt Svalbard. Att få uppleva isvidderna, det karga landskapet, och kanske se en isbjörn på håll innan de helt är borta.

Det längsta norrut jag varit är Island. För tio år sedan var jag djärv nog att åka på en ridresa dit. Det var ett äventyr. Vi red nästan tvärs över hela ön, från norr till söder, och drev en flock på mer än 30 hästar framför oss. Det gick fort. Full fart i tölt (en av islandshästen speciella gångarter) över stäppen, på steniga stigar, över strömmande vattendrag och i kanten av glaciärer. Och jag kunde egentligen inte rida. Varje morgon hade jag en klump i magen, men det gick väl. Jag lyckades hålla mig kvar i sadeln. Efteråt kändes det som en stor personlig seger. Jag hade trotsat mina rädslor!

På sidorna 8–10 kan ni läsa om Matilda Svensson som i dag jobbar på SKB i Forsmark, men innan dess bodde och pluggade på just Svalbard. Att höra henne berätta fick mig att bestämma mig; nästa långresa drar jag norrut!

I år är det 300 år sedan ryska flottstyrkor steg i land i Roslagen och brände ner det mesta i sin väg. Det kommer att uppmärksammas på olika håll i kommunen. Bland annat med en utställning om rysshärjningarna på vårt kontor i Östhammar. På sidorna 16–18 berättar Karl-Fredrik Ingemarsson om ryssarnas brutala framfart i Roslagen.

Läs också om den senaste utvecklingen i tillståndsprövningen för slutförvaret för använt kärnbränsle i Forsmark, och om det påbörjade samarbetet mellan de stora arbetsgivarna i kommunen för att attrahera arbetskraft.

Trevlig läsning!

Kajsa Prim

Kajsa Prim
redaktör

Redaktionell information

Lagerbladet är Svensk Kärnbränslehantering AB:s externa informationstidning. Den vänder sig i första hand till invånarna i Östhammars kommun, där vi planerar att bygga Kärnbränsleförvaret.

Tidningen ges ut tre till fyra gånger per år och trycks i cirka 21 000 exemplar.

Lagerbladet delas ut till alla hushåll och fastighetsägare i Östhammars kommun, cirka 2 000 hushåll i Tierps kommun och cirka 700 hushåll i Uppsala kommun. Övriga kan gratis prenumerera på tidningen.

Om du har frågor om SKB:s verksamhet i din kommun, ring 0173-883 00.

Ansvarig utgivare:

Anna Porelius, kommunikationschef

www.skb.se

Grafisk form

To Be Frank, Uppsala

Tryck

Tierps Tryckeri

Redaktion

Kajsa Prim, Östhammar
Lars-Rune Ölund, Östhammar
Inger Brandgård, Solna

Kontakt

SKB, Norra Tullportsgatan 3,
742 31 Östhammar
Telefon 0173-883 00
lagerbladet@skb.se
www.skb.se/lagerbladet

ISSN 1651-8683

Fiberna i detta papper stödjer hållbart brukade skogar och tryckningen har skett i en miljöcertifierad process enligt ISO 14001.

Det behövs folk!

Brett samarbete för att locka arbetskraft till kommunen.

Granskas av externa experter.

Underlag om kopparkapselns långsiktiga säkerhet är klart.

Plugg, isbjörnar och arktisk köld.

SKB:s fälttekniker Matilda Svenssons tre år på Svalbard.

Ett lyft för föreningar.

Sex miljoner kronor har delats ut i Östhammars kommun.

Stadsloppet fyller 40 år.

Sex kilometer charm, fram till stans största picknick.

SM-final i gäddfiske.

Östhammar är på hugget. I juni ska storgäddorna fångas!

Rysshärjningarna 1719.

I år är det 300 år sedan ryssen satte skräck i trakten.

Är du en vinnare?

Dags att gnugga geniknölarna. Här är Värkryset.

Byta jobb?

Vi frågar fem personer om vad som är viktigt om man ska ta steget.

Vad händer här?

Jo, här håller SKB:s entreprenörer – **Mathias Andrén** och **Claire Ellinger** från Sweco – på att borra för att montera ett ytvattenrör. Totalt 28 rör sätts ut för att mäta yt- och grundvattennivåerna i Forsmark. Just det här hålet var knepigt eftersom det borrar från is. Isen måste vara tillräckligt tjock för att bära bormaskinen. Först plogade man bort all snö från isen för att sen spola med vatten för att bygga upp en isväg medan det ännu var minusgrader. I vanliga fall tar det cirka åtta timmar att borra och montera ett rör, men i det här fallet tog det mycket längre tid än så. Och det här var bara ett av flera rör som borrades från is.

Att känna till hur yt- och grundvattnet betar sig under ostörda förhållanden är kunskap som SKB behöver. De värden vi samlar in före byggstart ska vi använda som jämförelsedata när bygget av Slutförvaret för använt kärnbränsle är i gång. Då måste vi veta hur de naturliga variationerna i vattennivåer ser ut för att kunna förutse ifall byggaktiviteterna påverkar området.

SKB trappar upp och rekryterar inför byggstart.

Inleder samarbete med andra stora aktörer.

Alla tillstånd är inte klara, men om och när de kommer vill SKB vara redo för byggstart av Kärnbränsleförvaret i Forsmark. En bemanningsplan har därför tagits fram för den kommande femårsperioden. Men konkurrensen om arbetskraften ökar. Därför inleds nu ett samarbete, med andra stora aktörer i kommunen, där kompetensförsörjningsfrågan står i fokus.

TEXT: ANNE ADRE-ISAKSSON

ILLUSTRATION: LINNEA BLIXT

Redan i år behöver SKB rekrytera ett antal personer. Det handlar om kvalificerad och rutinerad arbetskraft med erfarenhet inom olika kompetensområden – projektledare, projekteringsledare, ingenjörer och olika slags tekniker, för att nämna några.

Konkurrens om arbetskraft

Men många stora byggprojekt pågår i landet och konkurrensen om arbetskraften ökar inom de flesta yrkesområden.

– Det är många, både inom privat och offentlig verksamhet, som har stora rekryteringsbehov framöver. Och vi befinner oss i en kommun med nästan ingen arbetslöshet alls. Det gör det extra svårt och vi behöver rekrytera från våra grannkommuner för att lyckas, säger Camilla Fiedler-Blackhammar, som är ansvarig för SKB:s långsiktiga kompetensförsörjning.

Nybildat nätverk

Flera aktörer i kommunen arbetar nu med, och planerar för, olika insatser för att locka till sig och behålla kompetens. Det nybildade nätverket, där förutom SKB även Forsmarks Kraftgrupp, Sandvik Coromant, Östhammars kommun och Företag i samverkan ingår, ska hjälpas åt för att attrahera kompetens till kommunen. Ett första möte hölls i februari. Där diskuterades bland annat vilka beröringspunkter som finns, och vilka av dessa det går att samarbeta kring.

För beröringspunkter finns där det går att göra saker tillsammans, exempelvis marknadsföring samt förbättrad kollektivtrafik. Tandemrekrytering – där andra företag kan ta del av ansökningar som inkommer till en arbetsgivare – är ett annat exempel. Camilla tror att det går att arbeta smartare kring dessa frågor.

SKB förbereder för byggstart

Trots att alla tillstånd inte är klara väljer alltså SKB att göra sig startklara redan nu. Det finns mycket som kan förberedas.

– Vi anpassar organisationen så att vi kan gå direkt in i byggfasen om och när vi får våra tillstånd. Kostnaderna för att vänta på besluten och därefter sätta i gång den här processen är större än att börja redan nu. Startsträckan är lång och även från säkerhetssynpunkt är det bättre.

Under det här året kommer SKB:s slutförvarsansökan att fortsätta beredas av Miljö- och energidepartementet.

Östhammars kommun ska också tillfrågas om vetobeslutet. Senast den sista april 2019 ska den av Mark- och miljödomstolen efterfrågade kompletteringen kring kopparkapseln vara Miljö- och energidepartementet tillhanda.

>>>

SKB arbetar mycket för mångfald och jämställdhet. 40 procent av SKB:s chefer är kvinnor och 7 av 10 i SKB:s företagsledning är kvinnor.

När regeringen fattat beslut om tillåtlighet går ärendet tillbaka till Strålsäkerhetsmyndigheten och Mark- och miljödomstolen för villkorssättning, vilket blir några år in på 2020-talet.

En framtidsbransch

Camilla tycker att hon har en spännande tid framför sig, inför starten av ett av landets största byggprojekt. Hon betonar att SKB kommer att finnas kvar i många år. Den befintliga kärnkraften lever till minst 2040 och SKB ännu längre.

– Det är en stor sak som kommer att hända här, intressant och tekniskt komplicerad, och det finns en framtid inom den här branschen. Även om du är ung kan du jobba här i många år, säger Camilla.

Själv började hon på SKB 2016 och utvecklingen har varit stor under åren.

– Förbättrad kollektivtrafik och gemensam marknadsföring är exempel på frågor vi kan samarbeta kring i det nybildade nätverket, säger **Camilla Blackhammar**, som är ansvarig för SKB:s långsiktiga kompetensförsörjning.

SKB arbetar mycket med jämställdhetsfrågor och med att utbilda sina chefer.

– Det ger mig energi att jobba på SKB, säger hon. Jag känner starkt för miljön och det känns som att vi gör nytta för framtida generationer. Här finns också en spännande mix av människor att arbeta tillsammans med, vilket är jättekul. Och det är härligt att de flesta personer jag möter i kommunen är positiva till SKB. Jag kan gå runt i min SKB-jacka och känna mig stolt, säger Camilla och skrattar.

Foto: Gabriel Luljevall

Tillståndsprövningen av Kärnbränsleförvaret: Externa experter granskar förtydligande om kopparkapseln

Ja, från Strålsäkerhetsmyndigheten, ja från Mark- och miljödomstolen, men med önskan om mer underlag kring kapseln. Så såg situationen ut för drygt ett år sedan när Miljö- och energidepartementet tog över frågan om slutförvaret för använt kärnbränsle i Forsmark.

Nu är SKB:s arbete med att ta fram det kompletterande underlaget om kapseln klart. Det finns nu hos externa experter för genomgång. Frågorna som Mark- och miljödomstolen ville ha förtydliganden om var olika typer av korrosion som skulle kunna få betydelse för den långsiktiga säkerheten i förvaret.

Alla tekniska rapporter genomgår sakgranskning

Att SKB nu lämnat materialet för extern granskning är för att kvaliteten ska bli så hög som möjligt. Det är ett krav som SKB har att alla tekniska rapporter ska genomgå sakgranskning, och till det använder man ofta internationella experter.

– Det liknar det sätt som artiklar i vetenskapliga tidskrifter granskas på. Man låter utomstående internationella experter inom området granska artikeln och sedan får författarna hantera synpunkterna innan artikeln kan godkännas för publicering, säger SKB:s expert på säkerhetsanalyser Allan Hedin.

Allan Hedin vill inte uttala sig om resultatet i förväg innan granskningen är klar.

– Granskarnas synpunkter kommer vi att ta om hand genom att helt enkelt uppdatera våra rapporter med hänsyn till vad de framfört. Om det kommer genomgripande synpunkter som påverkar våra slutsatser kan vi behöva diskutera mer ingående hur de kan tas om hand, säger han.

Kommunen måste säga ja

Senast den 30 april ska SKB lämna det nya underlaget till departementet, som därefter kommer att skicka ut det på remiss till berörda parter. Efter remissrundan går frågan vidare till regeringen som ska ta beslutet. Men innan dess måste också Östhammars kommun säga ja.

Text: Kajsa Prim

Två av de aktörer SKB samarbetar med i det nybildade nätverket är Forsmarks Kraftgrupp och Östhammars kommun. Lagerbladet frågade hur de ser på sina rekryteringsbehov framöver.

Magnus Lindkvist, HR-Business Partner, Forsmarks Kraftgrupp AB

Hur ser ert rekryteringsbehov ut de närmaste åren?

Vi rekryterar cirka 100 nya medarbetare externt varje år. Det har vi gjort de senaste fem åren och vår

plan är att göra det även de kommande åren.

Vilka typer av kompetenser söker ni?

I huvudsak är det ingenjörer på olika nivåer och inom olika områden. Varje år rekryterar vi dessutom ungefär 20 processoperatörer till driften.

Vilka kompetenser är svårast att rekrytera?

Vissa inriktningar som exempelvis bygg och elkraft är svårt att rekrytera, och erfarna ingenjörer med högskole- eller universitetsbakgrund. Nyutexaminerade är lättare att attrahera.

Vilka förhoppningar har du på det nybildade nätverket?

Jag hoppas att vi inom det nybildade nätverket kan samverka och göra våra företag mer attraktiva. Och att vi tillsammans kan påverka för att få bättre kommunikationer, gemensam rekryteringsplattform och marknadsföring.

Vilka prioriterade strategiska områden har ni?

Ett strategiskt område för oss är att bli en mer attraktiv arbetsgivare. I det ligger att både behålla personal och att attrahera nya medarbetare. Vi arbetar bland annat för bättre kommunikationer, strategisk kompetenssäkring och förstärkt ledarskap.

Lisa Karbelius, HR-strateg, lednings- och verksamhetsstöd, Östhammars kommun

Hur ser ert rekryteringsbehov ut de närmaste åren?

Vi behöver rekrytera drygt 200 personer under 2019 och upp-

skattningsvis 2 500 under de kommande tio åren.

Vilka typer av kompetenser söker ni?

Främst handlar det om undersköterskor, sjuksköterskor, arbetsterapeuter, fysioterapeuter, socionomer, barnskötare, forskollärare, lärare i praktiska och estetiska ämnen, studie- och yrkesvägledare samt miljö- och hälsoskyddsinspektörer.

Vilka kompetenser är svårast att rekrytera?

Problemet är att det inte utbildas tillräckligt många inom dessa yrkeskategorier. Samtidigt har många av våra grannkommuner liknande behov och efterfrågan är alltså större än utbudet. Östhammars kommun har dessutom en av Sveriges lägsta arbetslöshetsnivåer och vi behöver öka vårt upptagningsområde för att kompetensförsörja oss.

Vilka förhoppningar har du på det nybildade nätverket?

Vi hoppas och tror att vi inom nätverket tillsammans kan ha större påverkan på regional nivå. Exempelvis kunna påverka UL:s linjedragningar, turlistor och wifi på bussarna. Gemensamma distanskontor kan också vara en möjlighet för att locka personer från våra grannkommuner.

Vilka prioriterade strategiska områden har ni?

Vi arbetar strategiskt med kompetensförsörjningen inom samtliga förvaltningar. Vi ser att vi behöver göra insatser på fler områden. Ett av många exempel är att öka våra ungdomars kunskap om och intresse för alla de yrken vi har inom kommunen.

Strålsäkerhetsmyndigheten säger ja till ett utbyggt slutförvar

Tillståndsprövningen för utbyggnaden av Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall, SFR, är inne i ett intensivt skede. Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM, har nu kommit med sitt yttrande och anser att SKB kan beviljas tillstånd enligt miljöbalken till utökad verksamhet i SFR.

– SSM är expertmyndighet i prövningen och en viktig remissinstans till domstolen. Det gläder oss att myndigheten bedömer att SKB kunnat visa att ett utbyggt SFR förblir säkert under både driften och på lång sikt, säger Eva Halldén, SKB:s vd.

SSM:s ja är ett steg närmare en utbyggnad av SFR. Utbyggnaden är en förutsättning för slutligt omhändertagande av låg- och medelaktivt avfall från rivningen av de svenska kärnkraftverken. Nästa steg i miljöprövningen är huvudförhandlingen i Mark- och miljödomstolens som ska hållas i höst.

Illustration: Linnea Blixt

”Det är något med naturen där uppe, man lever så nära. Det är ingen idé att ens tro att man kan kontrollera elementen. Det är bara att leva med och anpassa sig.”

Matilda Svensson

Leva livet på Svalbard.

Plugg, köld, isbjörnar och alldeles, alldeles underbart.

TEXT: KAJSA PRIM

FOTO: GABRIEL LILJEVALL

Det är i början av februari och SMHI varnar för arktiska temperaturer. Men inga polarvindar stoppar SKB:s fälttekniker Matilda Svensson. Hon gillar att jobba ute och är van vid kylan. I tre år av och till har hon levt på ögruppen Svalbard. Senast när hon gjorde sitt mastersarbete i naturgeografi.

Som fälttekniker jobbar Matilda med hydrologiska övervakningsprogram inför de stora byggprojekt – Kärnbränsleförvaret och utbyggnaden av SFR – som SKB planerar i Forsmark. Hon mäter yt- och grundvattennivåer, kalibrerar mätutrustning och håller reda på data, bland annat. Mesta delen av tiden är hon utomhus, precis som hon vill ha det. Det är då hon trivs bäst.

Så länge Matilda kan minnas har hon känt en stark dragning norrut, till polarmiljöerna. En längtan som vägde tungt när hon skulle välja utbildning och yrke.

– Det är något med naturen där uppe, man lever så nära. Det är ingen idé att ens tro att man kan kontrollera elementen. Det är bara att leva med och anpassa sig, säger hon.

Liten universitetsfilial

Ögruppen Svalbard ligger nästan så långt norr ut man kan komma, 79°N. Närmaste granne är nordspetsen på Grönland. På huvudön Spetsbergen har de norska universiteten ett utbildnings- och forskningscenter. Det är ingen stor läroanstalt, på ett år tar man emot runt 600 studenter från hela världen. Det var dit Matilda på lite krångliga vägar sökte sig.

– Först fick jag stipendium en termin, och efter det var jag fast. Kände att jag bara måste tillbaka. Sen återvände jag på sommarkurser och fortsatte att hålla kontakt med några professorer. När det var dags att välja masterinriktning hittade jag och blev antagen till ett program med arktiskt fokus, berättar hon.

>>>

Fakta Svalbard

- Norsk ögrupp.
- Största ö är Spetsbergen.
- Cirka 2 600 invånare totalt.
- Största ort Longyearbyen.
- Näst största det ryskägda samhället Barentsburg.
- Som mest uppehåller sig ett tusental isbjörnar på ögruppen.

Helgnöje på Svalbard. Vårutflykt på snöskoter på en mäktig glaciär på östkusten.

Isbjörnsspår i sediment som glaciären Sefströmbreen lämnat efter sig.

Foton: Matilda Svensson

”Det var svårt att komma hem och i början var jag helt inställd på att återvända. Men nu har jag bestämt mig, jag vill stanna hemma – nära familj och vänner.”

Matilda Svensson

Vapenhantering och ”buddy check”

Matildas examensarbete handlade om landskapsutveckling i relation till klimatförändringar. Hon undersökte sediment för att tolka hur klimatet historiskt har påverkat och format landskapet. En kunskap som bland annat används när man gör klimatmodeller för framtiden.

Det var så klart en hel del plugg, men studenterna fick också göra en hel del fältarbete och riktiga forskningsprojekt. Ibland kunde de vara ute i fält en hel vecka i sträck.

– Då bodde vi i tält eller mindre stugor. Varje morgon innan vi skulle ge oss ut hade vi säkerhetsgenomgång. Alla var tvungna att lära sig hantera ett vapen ifall man skulle stöta ihop med en isbjörn. I fält delades vi in i par och man fick ansvar för en kompis. ”Buddy check” kallas det. Man har ansvar för att kompis inte får köldskador, äter och dricker normalt och inte hamnar efter på något sätt.

Turism huvudsaklig inkomstkälla

Matilda beskriver landskapet på Svalbard som kargt och stenigt. Det finns nästan ingen vegetation. Universitetscentret ligger i Longyearbyen på västkusten, vilket är den största bosättningen på ön med 2 500 invånare. Språket man talar är norska eller, enligt Matilda, något slags skandinaviska.

– Människorna försörjer sig på turism och kolbrytning. Longyearbyen är ett gammalt kolgruvesamhälle. I dag bryter man bara för egen användning och turismen håller mer och mer på att ta över som inkomstkälla, berättar hon.

Men isbjörnarna då, kom du någonsin i kontakt med dem?

– Ja, en gång, men på långt håll. Eftersom landskapet är så öppet ser man dem om de närmar sig. Då vänder man och tar sig därifrån. Det blir väldigt sällan konfrontation med människor, säger hon och förklarar att björnarna för det mesta håller till på öns östra kust, där klimatet är kallare.

– Björnarna är väldigt olika sinsemellan. Vissa stannar i ett fjordsystem hela livet och lär sina ungar att stanna också. Andra är nomader och kan gå över hela Arktis.

Studenterna bor i nybyggda studentbostäder eller i det som en gång var gruvarbetarbaracker. Gemenskapen på campus är tajt, det förstår man på Matilda. På fredagarna var det pubkväll. Då var alla där, även lärarna och professorerna.

– Det stora samtalsämnet då var tips på bra vandringssturer, hajker, man kunde göra. Det är det stora nöjet på helgerna, säger hon och ser ut att längta tillbaka.

– Det var svårt att komma hem och i början var jag helt inställd på att återvända. Men nu har jag bestämt mig, jag vill stanna hemma – nära familj och vänner.

Torsten Fries tänder pipan i verkstaden i Färgårde.

Föreningslyftet lyfter föreningar.

Båtbyggarna håller traditionen vid liv.

TEXT: LARS-RUNE ÖLUND

FOTO: GABRIEL LILJEVALL

Från vänster: Peter Rudolphsson, Sture Andersson, Torsten Fries, Curt Nilsson, Leif Eriksson, Ernst Andersson och Ulf Sandberg.

Båtar är en viktig del av Roslagens kulturarv. I Färgårde på Söderön arbetar ett gäng entusiaster med att hålla kunskapen levande kring traktens båtar och om hur man bygger dem. Föreningen är en av många som fått bidrag av Föreningslyftet. Totalt har sex miljoner kronor delats ut till olika föreningar i Östhammars kommun.

Ulf Sandberg nitar fast ett bord på båten.

”Båtverkstaden betyder mycket för oss. Här finns att göra och vi skulle väldigt gärna vilja att fler kom med i gänget. Alla intresserade är välkomna in i gemenskapen.”

Håkan Ålind

Det här är verkligen ett lyft för föreningarna, säger Peter Jansson, utvecklingsledare på

Östhammars kommun.

– Precis, en chans för föreningar att utvecklas, säger Jörgen Lönnies, på SKB Näringslivsutveckling.

Det handlar om mervärdessatsningen Föreningslyftet.

Peter och Jörgen får medhållande nickar från gänget i den ideella föreningen Allmogebåtar – Arbetslag norra Roslagen. En förening som jobbar i verkstaden i Färgårde på Söderön eller i motorverkstaden på Gammelhus. För dem är att hålla kunskapen om båtbyggandet levande det allra viktigaste.

Föreningen har tidigare fått medel för ett kyrkbåtsprojekt, och under den senaste bidragsperioden fick de 6 000 kr för marknadsföring av Allmogebåtens dag.

Sex miljoner kronor har fördelats

Gimo IF Skidor har i den andra änden stöttats med totalt en miljon kronor för sin skidanläggning.

Precis så fungerar Föreningslyftet, stort och smått. Totalt har sex miljoner kronor fördelats till ansökande föreningar.

– Föreningslyftet ska ju vara till för alla. Kommer en förening med en bra idé hjälper vi till att förverkliga den, säger Jörgen och pekar på att just Gimo IF:s skidanläggning är ett bra exempel på en förening som satsat i stor skala och därmed fått hjälp att skapa attraktion i kommunen och sätta Östhammar på Sverigekartan. Fråga bara alla Vasaloppsåkare från Mellansverige var de gärna tränar!

En del av mervärdesprogrammet

Föreningslyftet är en del av mervärdesprogrammet där SKB med sina ägare skjuter till medel för att utveckla kommunerna på SKB:s verksamhetsorter Östhammar och Oskarshamn. I runda tal handlar det om en miljon kronor per år i Östhammar.

– Det är verkligen ett stöd för att föreningar ska lyckas satsa på det lilla extra, inte till vanlig drift, säger Peter Jansson. Han ger också ett råd till alla föreningar:

– Våga tänka utanför boxen och sträck ut en hand och hitta gärna samarbetspartners.

Tänk samverkan

Det gäller förstås inte bara traditionella idrottsföreningar utan även föreningar inom exempelvis konst, hembygd och musik.

– Generellt sett har kulturföreningar varit bättre på att söka och beviljats medel. Crossover-samarbete idrott-kultur skulle vara en riktig framgångsfaktor.

Det handlar också om långsiktiga planer för att exempelvis få fler barn och ungdomar att röra på sig, att skapa nya uttrycksätt och att tänka på integration.

– Här har HÖFF (Harg Östhammars Fotbollsförening) varit ett föredöme där de skapat nya eldsjälur och nya aktiva, säger Peter.

Breda satsningar

Sex miljoner kronor till 60 ansökningar har beviljats sedan starten 2013 och nya ansökningar tas emot löpande. Det är bara att komma med en bra idé så behandlas den i beslutsgruppen, som består av oberoende personer som Alf Lindfors, Dag Söderberg, Sarah Ejderskog och

Tippi Unge tillsammans med nya kultur- och fritidschefen Elin Dahm.

Bläddrar vi bland projekten finns allt ifrån opera till ”Organisera mera”, film-dokumentärer till friidrottsanläggningar, motionslingor till multianläggningar. Alltså bredd.

– Här kan vi plocka fram ett brett projekt som kanske inte många uppmärksammar, men som gör stor nytta på många plan. Studieförbundet Vuxenskolan i Östhammar har totalt fått 350 000 kronor för ”Organisera mera”, ett sätt att bland annat få flera ungdomar att engagera sig på olika områden, säger Peter.

Världsklass?

Föreningslyftet handlar inte om de traditionella driftsbidragen – de finns kvar från kommunen – eller traditionell sponsring. Utan det ska vara ett lyft vid sidan av den vanliga verksamheten.

Skulle exempelvis en rejäl satsning på en mästerskapstävling eller en superkonsert rymmas inom Föreningslyftet?

– Varför inte? Vi vet att stora evenemang genererar stora intäkter och stort intresse för en kommun. Ett genomarbetat tänk kan ge stöttning, menar handläggaren Peter Jansson.

Så föreningar: Våga fundera på VM-nivå också!

Lyft för Storbrunn

Föreningslyftet är kanske fortfarande okänt för många föreningsledare, men de här raderna kanske kan tända en gnista.

Östhammars kommun bedriver också ett liknande projekt som Föreningslyftet i form av Lyftet Storbrunn för att stimulera verksamhet i det nya kulturhuset.

Camilla Karlsson promenerar på Norra Tullportsgatan i Östhammar. Här är det stilla, men lördagen den 11 maj kommer det definitivt inte att vara det. Då fyller anrika Stadsloppet 40 år.

Sex kilometer

– Stadsloppet är precis som ett stadslopp ska vara. Själén har bevarats, säger Camilla Karlsson, kassör i Östhammars SK:s friidrott och en av många ideella eldsjälär som gör att deltagarna kommer tillbaka år efter år.

Tradition, men också nytänkande har gjort Stadsloppet populärt. Lite längre ner på gatan finns samarbetspartnern SKB:s kontor och här kommer ett av de kluriga hindren i hinderloppet att stå i år.

– Hinderloppet ökar i popularitet för de som inte bara vill springa på vanligt sätt, säger Camilla.

Folkfest på alla plan

Arrangörerna har med varlig hand anpassat tävlingen till dagens önskemål och behov. Inte för inte har det blivit kommunens största picknick efter målgången på Frösåkersvallen.

– Det är ju ett stort socialt evenemang, kompisgäng bildar lag, grannar springer tillsammans, andra tar det som en trevlig lördagspromenad, säger Camilla.

Evenemanget har överlevt, utvecklats och behållit sin charm sedan 1980. Visst har det funnits dippar när det gäller antalet anmälda, men i fjol kom så många som 500 till start.

Stadsloppsveteranen

– Loppet är viktigt för kommunen, säger Peter Jansson, verksamhetsutvecklare på Östhammars kommun. Som av en händelse är han också Stadsloppsveteran med över 30 lopp.

”Det är ju ett stort socialt evenemang, kompisgäng bildar lag, grannar springer tillsammans, andra tar det som en trevlig lördagspromenad.”

Camilla Karlsson

Charm fram till stans största picknick

– Jag vann 1987 och satte banrekord på 18 km, tre varv. Rekordet står sig än i dag, påpekar han och skrattar.

Landshövdingen vann premiären

Stadsloppet har sett kända och mindre kända segrare sedan Björn Nilsson – Östhammarsbördig och i dag landshövding i Norrbotten – och Siv Jansson som vann premiärloppen 1980. Landslagslöparen Matts Jansson har noterat snabbaste tiden på 17.36 (något kortare bana). Mats Thorell har vunnit hela åtta gånger, varav fem i rad. På damsidan har Lotta Brylla och Anna Lind fyra segrar vardera.

Hemmatjejerna visar framfötterna

Loppet har haft många afrikanska deltagare. Snabbaste dam genom tiderna är från Kenya, Janet Ongera med 20.27 år 2002. Det året var förresten fler tjejer än killar med i huvudklasserna! Hemmasegrar? Det är tjejerna som trivts bäst på hemmaplan, fyra gånger har Östhammarsdamer varit först: 1985 Kristina Terenius, 1993 Kristina Josefsson, 1994 Sabrina Österman och 2007 Josefine Berggren. Ingen hemmalöpare på herrsidan har varit först över mållinjen. Hur blir det i år?

Text: Lars-Rune Ölund

Foto: Gabriel Liljevall

Den stora personalfesten – Årets Företagare

Snart är det dags att utse "Årets Företagare". 8 april är sista datum för att nominera inte bara framgångsrika företagare, utan även årets förening, årets nykomling och årets kulturpristagare.

–Bara att bli nominerad är stort, säger företagaren Stefan "Gusti" Gustavsson. Han var nominerad tre gånger innan han i fjol nådde ända fram. Då fick han utmärkelsen som kommunens främsta företagare på Tillväxtgalan och hyllades av en fullsatt ishall i Östhammar när SKB:s prischeck på 25 000 kronor överlämnades.

17 maj är det åter dags för galaevenemanget som vuxit till en riktigt stor personalfest.

– Galan är det första lokala steget i rikstävlingen Årets Företagare och sätter näringslivet i fokus. Tillsammans med föreningen Företagarna vill vi vara med och premiera gott företagsledarskap, säger Jörgen Lönnies från SKB Näringslivsutveckling, och påpekar att alla kan lämna in nomineringar.

– Allmänheten nominerar oftast nystartade företag och företag som fått mycket uppmärksamhet. Men ett av kriterierna är företag som har god lönsamhet över tid, säger Jörgen.

Stefan Gustavsson är ett bra exempel, hans företag Gustis säljer allt inom byggvaror och har varit framgångsrikt en längre

tid och är numera del av Bolist-kedjan. Stefan är även drivande i fastighets- och företagsutvecklingen i Alunda.

Text: Lars-Rune Ölund

Foto: Gabriel Liljevall

Det här är fjolårets pristagare, Stefan "Gusti" Gustavsson blev Årets Företagare. Nu är det dags att nominera årets kandidater.

Östhammar på hugget!

Den 1 juni går SM-finalen i gäddfiske i Östhammar. Och SKB är stolt samarbetspartner till det spännande eventet.

– Tävlingen är faktiskt större än folk tror, säger Jari Halkonen, erfaren arrangör och fiskeguide.

Tillsammans med Gimo Flugfiskeförening är han ansvarig för årets SM-final i gäddfiske. Varje år fixar han stortävlingen Roslags Pike i Östhammar. I år får den ett något annorlunda och mindre format för att man ska kunna lägga mer energi på SM-finalen.

Det är inte bara att komma och kasta ut ett bete, ett antal tuffa kvältävlingar har vaskat fram de 28 lagen som deltar i SM-finalen i gäddfiske.

Tremannalagen väljer själv plats inom tävlingsområdet till havs, fångar så många gäddor med godkänt mått de kan, fotograferar och skickar in till tävlingscentret i land. Sedan släpps fiskarna varsamt tillbaka i vattnet. Totalängden på de fem gäddor som lagen fångar vinner tävlingen.

Text: Lars-Rune Ölund

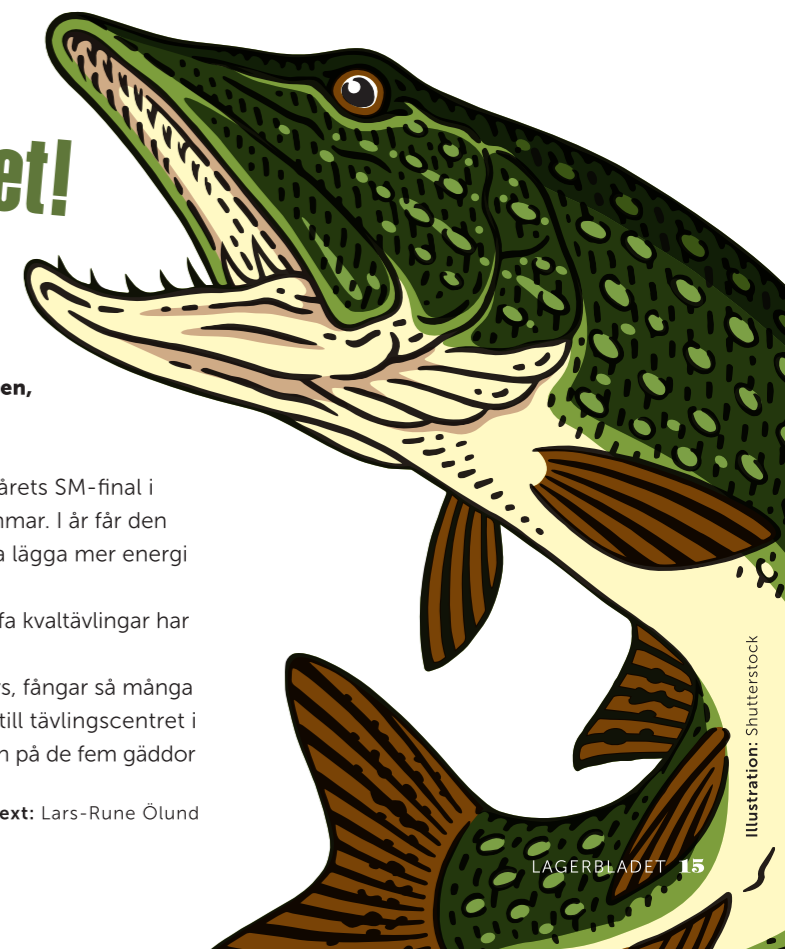

Illustration: Shutterstock

Ryssen kommer i

De anfallande ryska styrkorna bestod av 26 000 man, 132 galärer och ett hundratal skärbåtar (mindre galärer). Tavlån "Rysk galär vid Granhamn" är målad av Ferdinand Victor Perrot (1808-1841).

"Ryssen kommer" – ett uttryck som spred sig som en löpeld. Bokstavligen. För ryssarna brände och härjade i våra trakter 1719. I år är det precis 300 år sedan och det uppmärksammas på olika sätt. SKB bjuder på en specialutställning i sommar.

TEXT: LARS-RUNE ÖLUND

Det är viktigt att visa upp en betydande del av Roslagens historia. Rysshärjningarna är en sådan speciell händelse, faktiskt för många generationer, säger Karl-Fredrik Ingemarsson, ordförande i Frösäkers Hembygdsförening.

Vi står utanför Östhammars kyrka – den enda byggnad som stod kvar efter ryssarnas härjningar en ödestiger julisöndag 1719. I övrigt var staden helt nerbrunnen.

Fast han tummar ömt på en liten plåtbit.

– Det är resterna av en vindflöjel. Titta, man kan urskilja årtalet 1719. Det är det enda kända "civila" minnet

från den här tiden, säger Karl-Fredrik.

Förmodligen satt den på någon av borgarnas hustak i staden. De boende i huset dödades inte – väldigt få miste faktiskt livet – de flydde dock och hade inget att återvända till.

– Men det var nog inte många invånare som var i sina bostäder den här dagen, det var ju söndag, funderar Karl-Fredrik.

Sprang till skogs

Söndagen den 17 juli 1719 hade de flesta samlats i kyrkan för högmässan klockan nio.

Ett mindre antal bönder hade lämnats att hålla vakt nere vid sjötullen (vattennivån var förresten en och en halv meter högre än i dag). Det ryktades om att Harg hade blivit attackerat några dagar tidigare.

Bönderna sprang omgående till skogs när de såg de ryska galärerna, de hann knappt varna kyrkan.

"Han, tsar Peter alltså, hade planlagt attacken på Sverige i många år och sakta men säkert flyttat fram sina positioner och till slut var Åland en rysk bas".

Överraskningsattack

Natten till den 11 juli var Ålands hav lugnt och inbäddat i dimma. Då sätter den ryska flottan – med en hel del kidnappade svenska "sjövisare" ombord – kurs mot vattnen utanför Norrtälje.

Det var en hel armada; 132 galärer, ett hundratal öppna båtar och 26 000 man.

De kom tyst roende i tre knop och var en total överraskning för det svenska försvaret med sina otympliga båtar. Vågat, men vinnande. En vecka senare var Östhammar, Öregrund, Harg, Leufsta bruk (en av landets främsta bruksorter på den tiden) Forsmark och många andra orter i distriktet ödelagda. >>>

De kunde inte vänta sig att ur dimman välldes ryska högflytande galärer in, båt efter båt lastade med soldater. Först i land var de stiliga kosackerna (dåtidens beridna elitsoldater, ursprungligen från nuvarande Ukraina). Sedan kom fotfolket och det dröjde inte länge förrän den blomstrande staden inte längre existerade.

– Kosackerna red runt och tände de första gnistorna innan speciella "brandsoldater" satte varenda byggnad i brand. Kosackerna red vidare in i landet, till Börstil och Norrskedika och brände där också, berättar Karl-Fredrik som är fascinerande att lyssna till.

Inga blodbad – bara bränna

I Börstil gick det lite fel, för kyrkan fattade eld av misstag. Ordern från tsar Peter var nämligen att skona kyrkor, prästgårdar och framför allt människoliv. Det var nämligen taktiken – att förorsaka så stor materiell och ekonomisk skada för det svenska samhället som möjligt.

Orsaken? Att tvinga stormakten Sverige till fredsförhandlingar i det stora nordiska kriget som pågätt under åtskilliga år. Ryssarna lyckades med taktiken och kriget blev en kännbar förlust för Sverige.

Peter och Viktor

Tsar Peter var en stor strateg. Inga jämförelser i övrigt, men i nutidshistorien hittar vi hockeylirarna med CCCP på bröstet, alltså överlägsna sina motståndare och effektiva. Precis som tränaren Viktor Tichonov var tsar Peter en stor taktiker som gillade noggranna förberedelser och överraskande manövrar.

– Träffande jämförelse, säger Karl-Fredrik.

Han, tsar Peter alltså, hade planlagt attacken på Sverige i många år och sakta men säkert flyttat fram sina positioner och till slut var Åland en rysk bas.

Det synnerligen effektiva tillslaget varade bara 41 dagar och det var vad vi i dag kallar psykologisk krigsföring.

Förfinad krigsföring

– Man kan läsa om många förfinade metoder, som att ryssarna satte upp proklamationer på svenska, hade svensktalande soldater och guider, och siktade in sig på psykologiska och ekonomiska mål som orsakade mycket stor skada, menar Karl-Fredrik Ingemarsson.

Vi skulle kunna fylla hela Lagerbladet med intressanta fakta om hur det gick till när ryssarna brände ner sju städer, tio stora bruk och herresäten, och gjorde nära 20 000 människor hemlösa för 300 år sedan. Och hur fungerade "ryssugnar" på

Ett fynd från förr. Ett av de få föremål som finns kvar efter rysshärjningarna i Östhammar 1719; en vindflöjel som satt på ett av stadens hus. Hela Östhammar och hela Öregrund brändes ner på bara två dagar.

Raggarön? Men vi sparar de godsakerna till utställningen och föreläsningsserien kring "Rysshärjningarna 300 år".

Samlingsutställning i sommar

Frösåkers Hembygds-förening, Östhammars Konstnärnförening, Östhammars Fotoklubb och SKB förbereder nu utställningen som kommer att vara öppen under juni och augusti (semesterstängt i juli). Det blir unika, aldrig tidigare visade verk.

– Vi är övertygade om att det är många boende liksom besökande som är intresserade av historien som var så betydande för Roslagen, avslutar Karl-Fredrik.

Foto: Lars-Rune Ölund

Under 2019 planerar SKB en hel del arbeten i Forsmark. Kan du säga något om de upphandlingar som är på gång?

Ja, det som ligger närmast i tiden är att riva barackerna som ligger i Söderviken, där slutförvaret för använt kärnbränsle är tänkt att ligga. Det är cirka 50 baracker av 68 som måste bort. Vi river bara dem som berörs av det framtida bygget.

Nu håller vi på att förbereda förfrågningsunderlag som ska skickas ut någon gång under våren. Själva rivningen är planerad till slutet av det här året eller i början av nästa.

Om man vill hålla sig uppdaterad om kommande upphandlingar, vad ska man göra då?

Vi har en upphandlingsplan på skb.se som vi håller uppdaterad. Där föreslår jag att man går in och tittar. Den finns under fliken Om SKB/För leverantörer. Vi planerar också ett informationsmöte i kommunen om de upphandlingar som är på gång, förmodligen någon gång under senshösten. Håll ögonen öppna efter annonsen!

Hur gör man om man vill kontakta er på upphandlingsenheten?

Skicka ett mejl till antingen: Sarah Ejderskog sarah.ejderskog@skb.se eller Mats Ritzer mats.ritzer@skb.se

Foto: Gabriel Lijjevall

Hållå där...

Jonas Palmqvist,
upphandlingschef på SKB

VÅRKRYSSET

Skicka in svaren från de gulmarkerade rutorna till lagerbladet@skb.se eller med post till SKB, Norra Tullportsgatan 3, 742 31 Östhammar. Märk ditt svar "Lagerbladet Östhammar". Du kan vinna ett paraply. Svar senast 31 maj.

VAR DE UTKLAS- SADE	VINKADE AV SIN MAKAR FÖRR	TYG I UNIFÖRM LAXFISKEN	STYCKAR EFTER SCHEMA	HÅNGT VÍSSET TOM	FÖR SALT ÖVER- LYCKLIGA	MÄTER DJUPET	UNDER	SER INSEKT MED	ÄMNAR HOAR	OM SLÖSA	LÖSER DETEK- TIVER?
↪	DET VARNAR	KLIPPER "KLOR" PÅ HÄNDER	SÄGS ÖKEN FÖRR	TROLL- DOMEN	ÄR FÅGEL- UNGAR	LÄR- LINGEN	FJANT	SÄNKA HÖGA BERGET			
GJORDE INKÖP							SÖT LÅNGBENT VÄRLIG SVÄNGOM	SKRED INGEN- JÖRS- KONST		BOK- STAV TOLV	
LÖVTRÄD MED KOTTAR				DET STÅR OFTA MÅSAR FÖRR							SNIPP, SNAPP,
LAGRA KAN ÖR- GAN VARA I DRINK							FÖRE MÅNGA VÄG- NUMMER	RAST			
			DOLKAR MÖTAS I GRIND		BÄR PÅ ANLAG SPIRAR		KNOP DEN KLIPPS PÅ ALPACKAN	PAKT GULDET HAR HÖG		NATURLIG LOGARITM FIRAS 27/11	
HET- VÄGGAR SKÄM- LIGA						ÄNGAR EJ FRAM VÄTTEN- VÄXT			SOM EN CITRON TENN		
					VITSIG DAM TORRA			LOSSAS UR PÅ BÅTAR			
GÖR UPP RENSA	BILJUSEN MED GAS I SPILLTS										↓
			BLIR TÅG- VAGNAR PIGGA					GEORGIA STAKET- DÖRR			
FANNS I JESUS KRONA				HAS IBLAND TÖMTAR PÅ	DRUCKIT GENOM RÖR DOLT		SÄMLAR LÄRARE RIBBNU- KLEINSYRA		SLIRIGT VÄRRE		
SOM HÖ ELLER DANS		UTAN DJUP STOLLE		OUTFÖR- BÅRA INFINITIV- MÄRKE							
STYR- MEDEL										TJÄNST FÖR NY DOKTOR	
GRÄVDE SJORÖVARNA NER PÅ Ö?					ÄR ETT SÅG- BLAD						

Rätta lösningen på Lagerbladets höstkryss var "Havtorn strandens guld" och "Skogens guld". Vi gratulerar Gösta Jansson, Öregrund; Bengt Wallin, Östhammar; Kajsa Sundbom, Sundbyberg; Folke Boström, Storrreta; och Ulrika Lundeborg Jönsson, Öregrund. En termos kommer med posten.

Konstruktion: Tomas Ceder

VI 5

Om du skulle byta jobb, vad skulle vara viktigt för dig?

Behovet av kompetent arbetskraft kommer att vara stort i kommunen de närmaste åren. Inte minst SKB behöver många nya medarbetare när byggfasen för Kärnbränsleförvaret inleds.

Tobias Hemlin-Karlsson, säljare, Östhammar

Karriär och status är inte viktigt för mig. För fem år sedan hoppade jag av från ett jobb som konsult. Om jag skulle byta måste det vara något som ligger nära mina personliga intressen, något jag brinner för.

Susanne Hallin, personlig assistent, Östhammar

Det ergonomiska skulle vara viktigast. Jag har nämligen problem med mitt knä. När jag var ung lyssnade jag inte på goda råd, utan gick omkring med flipflop-tofflor på hårda golv. Det var inte bra för kroppen, vilket jag får lida för nu.

Brid Raab, receptionist, Östhammar

Det måste finnas utrymme för egna initiativ och vara lite fritt och kreativt. Att man ingår i ett bra team är också viktigt. Ungefär som jag har det här på Östhammar Direkt, kommunens kundtjänst där jag jobbar i dag.

Markus Holmgren, säljare, Uppskedika

Det måste vara utvecklande och inom ett område som jag gillar. Här på Melins Sport jobbar jag ju på sätt och vis med det jag gillar mest – träning. Det är en stor del av min fritid också, även med familjen.

Sofie Rönnqvist, frisör och egenföretagare, Östhammar

Jag är väldigt nöjd med det jag gör i dag, men om jag skulle sadla om måste det vara något som är skapande och utvecklar mig. Och så vill jag arbeta med bra personer, förstås.

PSST!

Du vet väl att SKB har en webbsida med mycket information om allt som har med Kärnbränsleförvaret att göra. Adressen är skb.se. Vi finns också på sociala medier: Twitter, Instagram och LinkedIn.